

Prediking over Zondag 10 vraag: 27 -28

Gods voorzienigheid

Zondag 10 vraag 27-28

Vraag 27: Wat verstaat gij door de voorzienigheid Gods?

Antwoord: De almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen, gelijk als met Zijn hand nog onderhoudt, en alzo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en alle dingen, niet bij geval, maar van Zijn Vaderlijke hand ons toekomen.

Vraag 28: Waartoe dient ons dat wij weten dat God alles geschapen heeft en nog door Zijn voorzienigheid onderhoudt?

Antwoord: Dat wij in alle tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles dat ons nog toekomen kan, een goed toevorzicht hebben op onze getrouwe God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen alzo in Zijn hand zijn, dat zij tegen Zijn wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen.

Liturgie

Psalm 99:1, 2, 3

Schriftlezing: Psalm 93

Psalm 93:1, 2, 3, 4

Psalm 97:1

Psalm 104:17

Gemeente,

Wij beginnen elke dienst met de uitspraak: 'Onze hulp is in de Naam des Heeren, Die hemel en aarde gemaakt heeft; Die trouw houdt tot in eeuwigheid en nooit laat varen de werken Zijner handen.' Daarmee is eigenlijk het hele onderwerp van vanavond op tafel gelegd. We hebben de vorige keer gezien dat God de Schepper is van hemel en aarde. Anders gezegd: 'Dat de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die hemel en aarde, met al wat erin is, uit niet geschapen heeft, Die ook door Zijn eeuwige raad en voorzienigheid ze nog onderhoudt en regeert, om Zijns Zoons Christus' wil mijn God en mijn Vader is.' En u weet het, we hebben die hoofdzin in de gaten gehouden. Hier is het kind aan het woord dat roemt; niet in zichzelf, maar in die grote Schepper van hemel en aarde, Die dat alles tevoorschijn geroepen heeft. En dat van die grote Schepper wordt gezegd: mijn God en mijn Vader. We zagen dat dit de taal des geloofs is. En die taal des geloofs, die mag in de gemeente gesproken worden. Waarbij uiteraard eenieder op zichzelf toezie of deze taal des geloofs ook correspondeert met de taal van zijn hart, de taal van zijn leven.

Maar aangezien de Heere Jezus Christus in Zijn gemeente regeert, is daar altijd een getal, groter of kleiner, Hem bekend, dat in de week na en in de week voor de zondag oefeningen krijgt om die Vadernaam uit te stamelen. Want het is toch erg dat wanneer de Heere Zichzelf verklaart als een Vader, er in ons een hapering is in het noemen van deze grote en heilige Vadernaam. Dat als wij op goede gronden, op Bijbelse gronden menen dat God de hand aan ons leven gelegd heeft en ons getrokken heeft, er toch een hapering is in het noemen (met eerbied en ontzag uiteraard), van deze grote en heilige Vadernaam.

En nu wil de catechismus ons verder over deze Vadernaam onderwijzen. Want dat zinnetje: 'Die door Zijn eeuwige raad en voorzienigheid ze nog onderhoudt en regeert', wordt hier opgenomen. Dat hebben we de vorige keer laten liggen. En daarom is de eerste vraag: 'Wat verstaat gij door of onder de voorzienigheid Gods?' Dat betekent dus heel eenvoudig: dat wat God gemaakt heeft, dat houdt Hij vast. Wanneer we bijvoorbeeld een boek geschreven hebben, dan gaat dat boek van ons af. Het is wel van ons, maar we raken daar min of meer uit en zeggen: 'O ja, dat was toen en toen.' Maar dat boek gaat z'n eigen machtige loop, het komt ik weet niet waar en overal terecht. En welke plaats wij in het productieproces hebben: de een ziet er meer van dan de ander. Wij zijn allemaal maar een heel klein wielletje, een heel kleine schakel. En ons leven en ook onze arbeid maakt op ons weleens de indruk van een lappendeken, hier wat en daar wat, hier zus en hier zo. Dat wil zeggen: wij hebben niet meer de beschikking over wat wij, voor zo ver wij daarvan kunnen spreken, tevoorschijn brachten.

Maar dat is bij de Heere onze God anders. Hij schiept niet alleen, Hij brengt niet alleen tot aanzijn, maar Hij onderhoudt ook. Dat noemt de Bijbel Gods sabbat, Gods rusten. De zevende dag is God de Vader tot Zijn rust ingegaan. Dat betekent niet dat God niets doet. De Heere Jezus zegt: 'Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook' (Joh. 5:17). Maar dat betekent dat Hij ophoudt met de scheppende arbeid van Genesis 1. En dat Hij overgaat, als wij dat zo mogen zeggen, tot de onderhouding en de regering van al het geschapene. Dat wil zeggen: God blijft erbij. Dat kunnen wij nooit van onszelf zeggen. Want wij vallen een keer weg. En wat er dan van ons werk terecht komt, dat ligt in Gods hand of in mensenhanden, maar daar hebben wij de beschikking niet meer over, als we het ooit al gehad hebben. Maar God blijft in de sabbat; in die sabbatsrust bij Zijn schepping door de onderhouding en door de regering. Dat noemt de catechismus 'voorzienigheid'.

Nu moeten wij met dat woord 'voorzienigheid' een beetje voorzichtig zijn. Het kan wel goed gebruikt worden, maar het is geen Bijbels woord. Het staat nergens in de Bijbel. In de Bijbel staan meer werkwoorden dan zelfstandig naamwoorden. Het werkwoord 'voorzien' in de zin van vooruitzien, vooral in de zin van zorgen voor, dat komt vaak voor. De Bijbel is motorisch. Het Woord Gods is het werkende woord. Vandaar dat ik zeg dat er in de Bijbel zo veel werkwoorden staan.

U weet dat het werkwoord 'voorzien' in het bijzonder voorkomt bij Abraham als hij de opdracht krijgt om zijn zoon Izak te offeren. Een onmogelijke opgave, die Abraham volbrengt in de weg der gehoorzaamheid. Maar Izak heeft vragen. En hij zegt: 'Vader, daar is het hout en daar is het mes en daar is dit en daar is dat, maar waar is het lam ten brandoffer?' (Gen. 22:7) Dat was een pijnlijke vraag voor Abraham, want die jongen zelf was dat lam. Maar dat kon of wilde Abraham hem nu nog niet zeggen, maar hij stijgt in het geloof boven zichzelf uit en zegt: 'God zal Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon' (Gen. 22:8). Vandaar dat sinds die tijd gezegd wordt: 'Op de berg des HEEREN zal het voorzien worden' (Gen. 22:14).

Nu zijn we het Bijbelse woord op het spoor. Dat zeggen wil dat God bij mensen een afgesneden zaak maakt. Dat Hij het een- en andermaal laat vastlopen. Maar dat Hij de oplossing geeft in het Lam, Dat Hij ten brandoffer heeft beschikt. Waarmee dus gezegd is dat de voorzienigheid maar niet een zelfstandige instantie is naast God of tegenover God, ongeveer te vergelijken met het fatum of het noodlot. Maar dat de voorzienigheid God is, Die voorziet. Hij zorgt ervoor. Maar dan in het Lam, dat staat centraal. Dan staat het in het Bijbelse verband. Dan hebben we ook niet zo lang werk om die duivelse verzoeking, waaraan een groot deel van de Duitse kerk is bezweken in de oorlogstijd, te onderkennen, toen Hitler geen enkele redevoering kon houden of hij gebruikte het woord 'voorzienigheid'. 'Hij heeft mij uitgekozen tot de Führer van dit grote rijk, tot het bestaan van een honderdjarig rijk', enzovoort. Maar die voorzienigheid van Hitler bleek niet anders te zijn dan zijn eigen idealen die hij tegen de hemel projecteerde. En die hij zogenaamd op de God der christenen overdroeg.

Het was de Bekennende Kirche, de belijdende kerk, die dat onderkende. Haar vertegenwoordigers gingen daarom de concentratiekampen in en werden gemarteld en gedood wanneer zij zeiden: 'De god van onze Führer is een afgod, daar gaat u mee naar het verderf.' Dat zijn er niet velen geweest, maar er zijn er enkelen geweest die heel duidelijk hun stem lieten horen. Waarmee maar gezegd is dat, wanneer wij met de zorg van God voor Zijn kerk en Zijn schepping zijn beladen, het geen ongevaarlijke bezigheid is tegenover de heren en de machten in deze schepping, die voor zichzelf de macht opeisen of in een vals gekleurde, religieuze zin iets opdissen waarvan God een gruwel heeft. God regeert door Christus. Zeker is daar het Koninkrijk in de schepping. Maar sinds kruis en opstanding heeft God alle macht in hemel en op aarde aan Christus gegeven. Hij zegt het Zelf. Vandaar dat wij belijden dat Christus het Hoofd der Kerk is, de Koning van de koningen der aarde en de Overste van de koningen der aarde. Zijn tweevoudige regering straalt vanuit Zijn kerk tot in de wereld door, tot in de uithoeken van het bestaan. Dat betekent dat deze wereld een begin heeft, maar ook een doel. Namelijk het Koninkrijk Gods. Maar dan door de crisis, door het oordeel heen.

En nu spreekt de catechismus van een 'almachtige en een alomtegenwoordige kracht Gods'. Die woorden moet u proeven, die moet u een voor een op uw tong leggen. Almacht, alomtegenwoordig, dat wil zeggen: er is voor God geen uithoek onbekend in deze wereld, in uw of mijn lichaam of ziel, in onze familie of waar dan ook. Hij draagt hemel en aarde door het woord van Zijn kracht. Wanneer wij met eerbied gesproken de Middelaar Christus uit de schepping zouden wegtrekken, dan stortte alles met donderend geraas in elkaar. Dat zien we niet met onze gewone ogen, maar dat leert ons Gods Woord. Door Hem regeren de koningen der aarde, of ze het weten of niet. Er is geen macht dan van God. Maar die regering vertoont zich aan ons in het teken van een kruis. Niet zoals de vorsten en de machtigen van deze aarde, die hun kansen berekenen en hun taak via hun vertegenwoordigers vervullen. Nee, gemeente, het is een kracht Gods, oneindig, almachtig en alomtegenwoordig. Maar een kracht Gods, die weliswaar zo sterk is als de kracht waarmee hemel en aarde in aanzijn werden geroepen en die zich tegelijkertijd aan ons vertoont in zwakheid.

Wat is God groot dat Hij hemel en aarde regeert door het kruis van Christus. Hier lachen de meeste mensen om. En toch is het waar! Voor de God Die wij belijden, is het heelal zoiets gerings dat het misschien maar een paar millimeter is in Zijn ogen. Wij weten het niet precies. Hij staat erboven en erbuiten, en tegelijkertijd staat Hij ermiddenin. Hij is een God van verre en een God van nabij. Daarom is deze aardbol nog niet versteend, omdat God er de hand aan houdt. Daarom is deze vuurbal gevuld met lava nog niet uit elkaar gespat in het heelal, omdat Hij er de hand aan houdt. Daarom is dat planetenstelsel zo wonderbaarlijk ingewikkeld en uitgebreid, dat er waarschijnlijk evenveel sterrenbeelden en sterren zijn als stofjes in de hele stad Londen; ik weet niet hoeveel, u ook niet. Daarom wordt dat heelal, dat uitdijend heelal voor ons besef, die sterrenbeelden, in stand gehouden. Omdat God alles in Zijn kracht, in Zijn alomtegenwoordige kracht, onderhoudt en regeert.

Dat onderhouden doet God soms direct, zonder middelen. Zoals Hij sommige sterren en manen in hun baan heeft gezet en daarbij blijft, regeert Hij ze direct. Er staat in de Bijbel: 'Hij roept ze alle bij naam' (Jes. 40:26). En Hij werpt die eilanden als dun stof in de oceanen. Het lijkt wel alsof God ermee speelt. Dan zeggen wij: Wat is Hij groot! Zonder middelen regeert Hij de zon, de maan en de sterren. Ons regeert Hij middellijk, met enkele uitzonderingen zoals Elia. Wij krijgen eten en drinken om in leven te blijven, om aan Gods roeping te beantwoorden, om bekeerd, om wederom geboren te worden, om in de heiliging van het leven te wandelen. Hij bindt ons dus aan de middellijke weg. God, zo zeggen onze vaders, is een God der middelen. En nu kan er wel verschil van inzicht zijn of een bepaald middel al of niet toelaatbaar is, daar is soms een heleboel over te doen. Het gaat erom dat God ons in ons leven, in ons onderhoud en ook in de regering bindt aan de middelen. Daar kunnen hele verhandelingen over worden gegeven, maar ik wil het er hier bij laten door te zeggen: Als u de middelen gebruikt, gebruik ze dan biddend en in de afhankelijkheid dat God het zegenen mag.

En als u soms iets niet gebruikt omdat u zegt: 'Nee, mijn geweten verbiedt dat' – is dat dan doorleefd? Komt dat voort uit de vreeze Gods, komt dat op uit de omgang met God, of praten wij een ander maar na? Wij hebben in de middelen de God der middelen te eren. En we hebben die voorzorgen in ons leven te nemen, die met verzekeringen in de kwalijke zin van het woord niets te maken hebben. Denk aan die voorzorgen waarmee de mieren druk zijn, en waarmee de konijnen druk zijn en ga zo maar door; dat doen we trouwens ook allemaal.

Maar in dit alles regeert God! Hij regeert, Hij schikt het ons toe. Wat geeft dat een rust! Want Gods Koningschap is absoluut, dat betekent: Hij heeft geen constitutioneel koningschap, zoals bijvoorbeeld onze koningin. Dat betekent dat zij haar macht deelt met het parlement, met de ministerraad. Het zijn wel de regering en Hare Majesteit die aan het hoofd staan, maar we weten dat we een gekozen volksvergadering hebben. Maar dat is er bij de Heere onze God helemaal niet bij. We weten ook dat het parlement wel wetten kan maken, maar niet kan handhaven. Daarvoor is er een aparte instantie, de rechterlijke macht; die is onafhankelijk. Daar is eeuwen voor gestreden. Maar bij God is alles één. Hij is de Bron van het recht, Hij geeft het recht, Hij handhaaft het recht. Hij maakt alles naar Zijn Goddelijke raad. En dan te bedenken dat iedereen God probeert te bedillen, dat iedereen het beter meent te weten dan God in Zijn regering en Hem op de vingers kijkt. Maar het kind zegt: 'Vader zit aan het roer, het gaat de goede kant uit.' Een christen is iemand, zo las ik pas, met binnenpret in een schip dat wegzinkt, omdat hij weet dat het toch goed afloopt. Daar moet u eens goed over nadenken. Dat wil niet zeggen dat het altijd zo is. Dat gaat door allerlei nood en angst heen. Maar als u waarlijk gelooft dat God de Vader, de Almachtige, de Schepper van hemel en aarde is, dan hebt u ook iets van die heilige onbezorgdheid op zijn tijd. Dan zegt u: 'Hij zit aan het roer, ook in deze tijd.'

God zet Zijn werk voort vanaf het paradijs via de zondeval naar Abraham, Mozes, Christus, de Hemelvaart en de uitstorting van de Geest tot op deze dag. Hij grijpt telkens in. Het kan soms schijnen dat God traag is. Dat is God ook. Hij is traag in Zijn toorn. Het kan soms schijnen dat God de dictatoren en alle woestelingen de ruimte geeft. Dat doet Hij ook. Maar als God overeind komt, dan zingt heel het Oude Testament: 'De Heere regeert.' Dat betekent: Hij is weer Koning geworden. Hij was het al, maar heeft het opnieuw laten blijken. Hebt u die momenten ook gehad, dat u zei: Kijk, dat is Gods vinger?

De Heere regeert. Gods molens malen langzaam, maar zeker. Zie, gemeente, zo gaat het naar het doel. En nu somt de catechismus alle dingen op: 'loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren'. Dat noemen wij de natuur. In het Nederlands hebben we dat onpersoonlijke 'het': het regent, het sneeuwt, het waait. Maar in de Bijbel staat altijd: *Hij* zendt de regen, *Hij* werpt Zijn ijs als stukken weg, *Hij* brengt de wind uit Zijn schatkamers voort.

Wat is God groot, dat Hij Zich bemoeien wil met koningen en vorsten en met al die sterrenbeelden en met een musje op het dak; ook met de haren op uw hoofd. Wat is God groot, dat Hij in de dierenwereld ingrijpt en een vis beschikt voor Jona, de raven zendt naar Elia, een leeuw op Davids pad brengt en Daniël in de leeuwenkuil niet laat omkomen. Dat Hij een beer zendt om de kinderen van Bethel die Eliza bespotten te verscheuren, en dat Zijn regering zich uitstrekt in die wondere wereld van de insecten en de bacteriën en de microben, die wij nauwelijks kunnen zien met de microscoop.

Al wat leeft, bestaat in Zijn hand. De plantenwereld, de dierenwereld. Dat geldt zeker ook van alle mensen, want God heeft de harten ook van Zijn vijanden in Zijn hand. Hij heeft het hart van de koningen in Zijn hand, zegt de Schrift, en Hij neigt het tot alles waartoe Hij wil (Spr. 21:1). Hij snijdt de geest der vorsten af als druiven (Ps. 76:13). Hij bepaalt het uur van onze geboorte en het uur van onze dood. Wat mensen ten kwade kunnen denken, dat leidt God ten goede.

En toch is deze regering voor ons natuurlijk oog zo verborgen. Want wat zien wij ervan? Wij zien welke doelen de machthebbers nastreven. En dat geldt bijna in elk land. Wij zien dat de politieke leiders zo hun eigen doeleinden nastreven. We zien het keiharde geld, we zien een keiharde economie, we zien allerlei vijf- of tienjarenplannen. De werkelijkheid van de Godsregering blijkt ons in het kruis, ook wanneer het gaat over loof en gras. Daar weten de boeren van. Maar wij weten het allemaal wel. Want de koning wordt zelfs van het veld gediend. Regen en droogte, we weten er alles van. En daar hebben we van die venijnige gezegden voor, zoals: 'Het wordt tijd dat het weer eens regent.' O, zegt u, maar dat bedoel ik niet zo kwaad. Ja, dat moest er nog bij komen ook! 'Het wordt tijd!' Voor wie wordt het tijd? Voor God? 'Het wordt tijd dat de zon weer eens schijnt'; 'Het moest nodig weer eens dit of het moest nodig weer eens dat.'

En nu staat hier dat dat staat onder de voorzienigheid en de leiding van God. Ook de vruchtbare en de onvruchtbare jaren. De hoogconjunctuur en de laagconjunctuur. De krappe of de zeer ruime geldmarkt. Of er welvaart is dan wel bestedingsbeperking. Of er een ruime of een krappe arbeidsmarkt is. Lonen en prijzen, volkshuisvesting, een zesdaagse of een vijfdaagse arbeidsweek, goede en slechte vangsten, en wat dan ook. Dat is allemaal in Zijn hand, met spijs en drank erbij. Uiteraard – daarover straks meer – met alle verantwoordelijkheid die de mens heeft. Spijs en drank. Een boterham, dun of dik, belegd of niet.

En hier worden ook gezondheid en ziekte genoemd. Gezondheid, daar zijn we het wel over eens: God wil de gezondheid, omdat Hij ons gaaf geschapen heeft. Maar de ziekte, wil God die ook, net zoals Hij de gezondheid wil? Nee, want ziekte heeft altijd te maken met de ontwrichting van ons leven van God af. Dat wil niet zeggen dat God die ziekte niet in de hand heeft. Want God stuurt een ernstige ziekte op Hizkia af. En Hij heeft er een doel mee. Want de Zaligmaker in de belofte wordt aan Hizkia verklaard. In de nood van zijn leven roept hij tot Hem. En Eliza, de opvolger van Elia, die heilige man, was niet te goed om ziek te worden. We lezen dat hij krank was; dat hij ziek was. Weet u wat voor u en mij altijd zo nodig is in dagen van ziekte? Verootmoediging, kleinmaking van onszelf voor God. Laten we ons er veel meer over verbazen dat we zoveel gezonde dagen hebben gehad, dan dat wij kortere of langere tijd ziek zijn. Want er is altijd een verband tussen zonde en ziekte. Niet in die zin dat we kunnen zeggen: 'Zieke mensen zijn grotere zondaren dan gezonde mensen.' O nee. Soms is het verband wel aanwijsbaar. Denk maar aan wat Jezus zegt tegen die man die 38 jaar ziek is geweest: 'Zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede' (Joh. 5:14). Maar, gemeente, dat is niet de regel! De regel is dat wij door onze ziekte deel hebben aan die diepe val van God af, aan die vreselijke ontwrichting.

God kan ziekten zenden niet tot de dood, maar tot heerlijkheid Gods, opdat de Zoon van God daardoor verheerlijkt worde. Dat betekent niet dat we in leven blijven – dat kan – maar dat Christus wordt verheerlijkt. In dit alles, gemeente: God regeert! Lazarus, Zijn beste vriend, werd ziek en hij stierf, maar Hij haalde hem uit het graf. En nu is de vraag niet alleen of we ziek geweest zijn, want de een wordt door het leven gedragen en de ander wordt door het leven geslagen; dat weet u net zo goed als ik. Het is de vraag of we wat leren van onze voorspoed of tegenspoed. Of we ook wat leren uit onze ziekte, uit onze noden, uit onze angst, of wij dat allemaal uit Gods hand ontvangen.

Ten slotte worden in de lijst 'armoede en rijkdom' genoemd. De Bijbel is noch voor rijkdom noch voor armoede. De Bijbel lijkt een beetje van de geestelijke middenstanders te houden. Dat bedoelen we natuurlijk niet helemaal serieus. Maar Agur bidt dat hij alsjeblieft geen rijkdom krijgt en ook geen armoede. Hij heeft daar twee redenen voor. Hij zegt: 'Als ik rijk ben, dan loop ik groot gevaar God te vergeten.' Nu, zeg het zelf eens: Als u met meer dan gewone middelen bent gezegend, is het dan, als u wezenlijk bij God leeft, geen strijd om niet verborgen op uw rijkdom te steunen? Agur had het er niet op, maar hij had het ook niet op armoede. Zijn woorden zijn helaas vaak misbruikt. In de vorige eeuw zeiden de mensen: 'God heeft armen en rijken gemaakt.' Jawel, maar daar trokken ze de conclusie uit dat de rijken steenrijk moesten blijven en de armen straatarm.

Maar dat staat niet in de Bijbel. Er staat dat die twee elkaar *ontmoeten*. En als twee mensen elkaar ontmoeten, dan delen ze elkaar wat mee! Dat betekent dat God de verpaupering van een volk haat en dat God ook de welvaart haat wanneer wij daarin vet worden en achteruitslaan.

Maar het is waar: God heeft Zijn kinderen onder de zeer rijken en onder de zeer armen, maar dan hebben ze een dubbele engelenwacht nodig.

Gemeente, dat alles bij elkaar komt ons, zo leert de catechismus, 'niet bij geval, maar van Zijn Vaderlijke hand toe'! Niet bij geval. Ik las van een tragisch ongeluk in een van mijn vorige gemeenten. De verslaggever schreef dat 'het keiharde noodlot onverbiddelijk toesloeg'. Daar hebt u het. 'Het.' Dat is niet 'Hij'. Een 'het' heeft geen gezicht; maar een 'Hij', dat is God, heeft wél een gezicht. Een gezicht dat vriendelijk kan staan, en dat toornig kan staan. Daar kunnen tranen geschreid worden, want God is bewogen. Gemeente, het is niet *bij geval*! Wij kunnen dat weleens menselijk zeggen: 'Heel toevallig dat ik jou zie', dat begrijpen wij ook wel. Maar wij zeggen Bijbels niet 'bij geval', maar 'van Zijn Vaderlijke hand'. En die Vaderlijke hand is soms aan de ene kant van hele scherpe pieken voorzien, die door je vlees kunnen snijden, terwijl er aan de binnenkant enkel zoetheid en goedheid zit. En nu is God in het leven van Zijn volk een God Die zowel de ene kant van Zijn hand toont als de andere. Soms vlak na elkaar.

Dat vraagt ook die laatste vraag: 'Wat heb je daar nu aan dat je gelooft dat God hemel en aarde regeert en onderhoudt?' Wel, zegt de catechismus, bar veel. 'Want dat leert mij in tegenspoed geduldig en in voorspoed dankbaar te zijn.' In tegenspoed. Dat is alles wat je tegenzit. Om dan geduldig te zijn. Geduld is iets anders dan stoïcijnse gelatenheid. De stoïcijnen hadden zich aangewend om zich niet uit het evenwicht te laten brengen, wat er ook gebeurde. Zelfs als je je vrouw, man, kind of je vader of moeder verloor en alles wat je op deze wereld bezat. Dat werd als een grote deugd beschouwd. Gemeente, dat betekent het bepaald niet.

Het betekent ook niet dat wij zoet worden gehouden door de machthebbers die zeggen: 'In jouw catechismus staat dat jij in tegenspoed geduldig moet zijn als wij vragen om wat God ons rechtmatig laat toekomen.' Want deze jakhalzen zijn er ook. Er zijn er wat die van deze woorden misbruik hebben gemaakt om mensen maar zoet te houden. Nee, het betekent niet een zoethouder, en het betekent ook niet die gelatenheid van 'het heeft zo moeten zijn', en die gedwongen onderwerping. Nee, het is een zaak van het geloof! Daarin is al de spankracht van de ziel nodig. In tegenspoed geduldig, omdat God als een alwijs God beschikt. En wij onder God allerlei vernietigende machten ontdekken op grond van de Bijbel. Denk maar aan allerlei watervloeden en overstromingen en aardbevingen. Daar heeft God de hand in, zeker, maar God vernietigt Zijn schepping niet. Er zijn machten en krachten losgebroken en losgemaakt die onder God zoveel kapot kunnen maken.

En in de derde plaats zit aan het woord 'geduld' vast dat God alles weet om te buigen tot Zijn eer en tot ons voordeel. Dat wil zeggen, God heeft een lange adem. Als we jong zijn, zijn we vaak driftig, en als we oud zijn, zijn we het vaak nog. Maar we leren soms iets, zodat we een wat langere adem krijgen. Dan zeggen we: 'Ach, laat nu maar gaan, God regeert.' God heeft de langste adem, Die houdt het ook het langste uit. En daarom geeft Hij aan Zijn vijanden in en buiten de kerk speelruimte, onbegrijpelijk en ondoorgrondelijk. Hij wil dat niet, naar Zijn heilige vlekkeloze wil. Maar in deze gebroken wereld hebben die machten speelruimte.

En nu staat hier: 'in tegenspoed geduldig'. Daar weten de Bijbelheiligen van. Ze roemen en prijzen Gods goedertierenheid in het leven, ze danken voor veel zegeningen. Maar als je nu vraagt aan Job: 'Wat is een mens?', dan zegt hij: 'Een mens van een vrouw geboren is kort van dagen en zat van onrust' (Job 14:10). En als je Mozes, die het leven in Egypte aan het hof en in de woestijnen heeft meegemaakt, vraagt: 'Wat is het leven?', dan zegt hij: Een sneltrein. 'Wij vliegen daarheen en we worden snellijk afgesneden' (Ps. 90:10).

En als de farao aan Jakob vraagt: 'Hoe heet je, en hoe gaat het met je?', dan zegt Jakob: 'Ik heet Jakob en ik ben 130 jaren oud.' Nu dat is een hele tijd. 'De dagen van mijn jaren, van mijn vreemdelingschappen' (Gen. 47:9), die halen het niet bij de jaren van mijn vaders. Maar dan zegt hij erbij dat ze o zo kort waren, vergankelijk en vol met zorg. Jeremia wist er alles van, en we weten er hopelijk zelf ook wat van. En nu moeten wij leren. We zijn nu op school. We moeten leren om in tegenspoed geduldig te zijn. Om als je net zo'n geweldige teleurstelling hebt te verwerken gekregen, geduldig te zijn. Weet u wat wij zijn? We zijn van die kleine kinderen. Als ze in de box staan, begint het al. Als ze hun zinnetje niet kunnen krijgen, stampen ze van ongeduld. Kijk, dat moeten we afleren. We moeten in geduld nee zeggen tegen ons ongeduld. Onze opkomende begeerte smoren, de hand op de mond leggen, sterven aan onszelf. En de vijandschap doden.

Want in de Bijbel zijn er soms protesterende mensen en twistende mensen. Job mag zeggen: 'De HEERE heeft gegeven en de Heere heeft genomen' (Job 1:21). Maar op een dag vervloekt hij de dag van zijn geboorte. En Naomi zegt heel eerlijk: 'De Almachtige heeft mij bitterheid aangedaan' (Ruth 1:20). Die zijn er hier ook wel. En toch, wij hebben met deze uitdrukkingen vreselijk voorzichtig te zijn.

Want wie heeft zijn woorden soms wel honderd keer moeten leren inslikken, en bovenal leren belijden als zonde voor God? Want weet u hoe wij rekenen? Wij rekenen allemaal naar onszelf toe. En weet u hoe wij te werk gaan? We gaan ervan uit om te praten over wat we missen, maar niet over wat we hebben. Het kan best zijn dat God bij u een tak van de boom geslagen heeft; dat Hij u behoorlijk heeft gesnoeid, en dat doet pijn, maar de boom staat er nog. Het kan best zijn dat God bij u zo'n klein lammetje heeft weggehaald, een kindje, om dat grote schaap in die kooi te krijgen. Dat heeft allemaal een bedoeling. En weet u, hoe wij helemaal niet rekenen, dat moeten we op de school van de Heilige Geest leren. Dan leren we dat we nu helemaal niets verdiend hebben dan de eeuwige verdoemenis. 'Dat is een groot woord', zegt u; dat is het ook, maar het staat in de Schrift, het blijft staan ook. Dat hebben we verdiend. En alles wat we daarboven krijgen, is gegeven goed. Vandaar dat God er ons op aankijkt wat we ermee doen. Want het is niet van ons, het is van Hem. Je kracht, je intellect, je sterkte, je gezondheid, je zaak, je bedrijf, functie, arbeidsplaats: ze zijn niet van ons!

Gemeente, dat is de zaak van het geloof. En het geloof denkt geen kwaad van God. Het leven is behalve een vreugdeschool over de genade Gods, ook een lijdensschool. In de *eerste* klas, zei een van mijn hoogleraren, zitten allemaal mensen die met Psalm 39 zeggen: 'Ik zal mijn mond niet opendoen, want Gij hebt het gedaan' (Ps. 39:10). Dat zijn mensen die de onderwerping leren. Dat kan niet anders. In de *tweede* klas zitten de mensen die willen lijden omdat ze er erg in gekregen hebben, dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid die aan ons zal worden geopenbaard. Ik wil lijden. Want er is geen vergelijking in de weegschaal. In de *derde* klas zitten de mensen die zeggen mogen: Ik kan lijden. Die met Paulus erachter gekomen zijn, dat wanneer hun uiterste zwakheid, geestelijk of lichamelijk of beide, tot openbaring komt, Gods kracht daar heerlijk doorheen straalt. Dat zijn de mensen die zeggen: Ik kan lijden. En in de *hoogste* klas, zo zei die hoogleraar, zitten de mensen, die zeggen: Ik mag lijden. Die daarin het zegel zien van hun kinschap. 'Want wat zoon is er die de Vader niet kastijdt; maar indien gij zonder kastijding zijt, zo zijt gij bastaarden en niet zonen' (Hebr. 12:8). Daar zouden dus, schematisch gezegd, vier klassen zijn, maar laten we er voorzichtig mee zijn. Want je duikelt zo vanuit de vierde klas in de eerste terug. En dan moet je altijd opnieuw gaan leren: ik moet lijden, ik wil lijden, ik kan lijden, ik mag lijden. Dat is genade.

Maar het grootste wonder is dat God niet één van Zijn kinderen wegstuurt. Dat er in het lijden wordt geroemd, omdat de troost zó omvattend is, zó overwegend is: de gegeven Zoon, de verzoening, de vernieuwing. Dat er geroemd wordt in de verdrukking. Wetende, dat de verdrukking lijdzaamheid werkt. En de lijdzaamheid de bevinding of beproefd gebleken zijn en de bevinding of het beproefd gebleken zijn de hoop. En de hoop beschaamt niet. Dat is in tegenspoed geduldig zijn. Dat wordt geleerd van de Zoon, Die gehoorzaamheid geleerd heeft uit Zijn lijden.

‘En in voorspoed dankbaar.’ Dat is even moeilijk als het eerste. Want u heeft het nog wel onthouden dat wij bij Zondag 2 en 3 het woord van Kohlbrugge hebben aangehaald: ‘Er is geen dankbaarder schepsel op de wereld dan een hond en geen ondankbaarder schepsel dan een mens.’ En dankbaar zijn is niet zomaar even een dankbare rimpeling over een genoeglijke avond of een mooi moment ... Maar dankbaar zijn wil zeggen dat wij wijzen op Iemand Die ons uit alle nood en dood heeft verlost. Onverdiend, verbeurd, maar eeuwig tot Zijn roem. Dankbaarheid wil zeggen: Ik wil het weten, o God, dat het allemaal van U komt en niet van mij.

En hoe zijn wij als het werk ons lukt? Dan zijn we net als Nebukadnezar op zijn dak. ‘Is dat niet het grote Babel dat ik gebouwd heb?’ (Dan. 4:30). Och nee, we zeggen het zo niet, maar dan zeggen we: Hij was toch een slimme man, een uitgerekende en uitgekende kerel, wat heeft hij daaraan gewerkt en gesjouwd; afijn, het wordt uit de mens verklaard. En natuurlijk heeft dat een plaats. En als het de mens niet lukt, wat zeggen we dan? Ja, dan wordt gezegd dat het een sufferd was, dat hij niet z’n best gedaan heeft en dat zijn vrouw niet met geld kon omgaan; u kent al die verhalen wel. Dat wil zeggen: dan wordt een mens murmurierend, opstandig. Wanneer zijn wij dankbaar? Wanneer wij met een verbijzeld hart tot God leren zeggen: ‘Heere, maak mij dankbaar, want ik ben het van huis uit niet. Leer het me. Om het voor iedereen te willen weten dat Gij mijn Schepper, mijn Verlosser, mijn Voleinder zijt.’ Wat een zegen hebben we in de huwelijken, in de gezinnen, de kinderen, de school waar u uw kinderen nog heen mag sturen. De samenkomsten van de gemeente, de prediking van het Woord, de sacramenten. En vult u zelf maar in. God overlaadt ons dag aan dag met Zijn gunstbewijzen. Dankt God in alles! De apostel zegt: ‘Zou Hij ons met Hem [dat is met Christus] niet alle dingen schenken?’ (Rom. 8:32).

Dat geeft ons (en dat is het laatste), *vertrouwen* voor de toekomst. Want het geloof dat hier en nu werkzaam is, in sterven en opstaan, in geduld en in dankbaarheid, dat heeft ook uitzicht, ‘toevoorzicht’, zegt de catechismus. Uitzicht en vertrouwen. Wat er ook gebeuren zal. Ik las deze week in *Hervormd Nederland* dat de secretaris-generaal van onze kerk zei, dat de jaren zeventig weleens beslissend konden zijn voor onze kerk en voor de kerk in het algemeen. Dat kan, maar dan niet krachtens onze inspanning en onze herstructurering en al onze pogingen, maar dankzij Gods puur en zuiver welbehagen. Want God regeert, en niet wij; en hoe meer wij ertussenuit zijn, hoe beter het gaat. Want wat kan er allemaal niet gebeuren? Dat staat in diezelfde krant te lezen. Er kan een atoomoorlog uitbreken, zodat we allemaal binnen een paar uur van de aardbodem verdwenen zijn. Dat is geen kleinigheid. Wat kan er niet gebeuren in ons huwelijk, in ons gezin, met onze gezondheid? Och mensen, ‘een mens lijdt dikwijls ’t meest om het lijden dat hij vreest, maar dat nooit op komt dagen’, zegt een oud vers. Maar er kan veel gebeuren.

Met een kind van God kan echter niets gebeuren. Want de apostel Paulus zegt dat geen dood en geen leven en geen hel en geen duivel en geen zonde en geen machten in staat zijn om hem te scheiden van de liefde van Christus (Rom. 8:35vv). En dat is alles. Als u dat weet, dan weet u genoeg! Als u zegt: ‘Eén ding weet ik, dat God met mij is’, dan mag u een heleboel van deze preek vergeten. Want wij dragen deze aardbol niet op onze schouders, dat is Hij. Alles hangt aan Gods trouw, en niet aan de onze. Gods trouw. Dat gaat door veel bestrijdingen heen. Wanneer we telkens voor het tegendeel staan, waarin God verzekert: ‘Bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, zegt de HEERE, uw Ontfermer’ (Jes. 54:10).

We sluiten af. ‘Wat gelooft gij, persoonlijk, van de voorzienigheid Gods?’ Ik vind het prachtig als u die vraag uit uw hoofd kent. De jongens en meisjes op catechisatie zien daar niet altijd de zin van, maar daar zullen ze wel achter komen in hun leven. Een prachtig antwoord. Nooit tevergeefs. Maar natuurlijk is het van belang dat ons leven hier wordt verklaard, dat we niet zondags heel vreemde zaken horen en zeggen: Waar heeft die man het nu over, want zo is mijn leven niet.

Is het uw leven dat vanavond aan bod kwam? Want hoe velen leven er niet alsof er geen God is en tonen dat ook door niet meer te bidden. Ze zijn nog minder dan de dieren als ze hun Schepper niet meer eren. Wat zijn er een wrevelige, zure, gespannen en nerveuze mensen. Wat zijn er een mensen die kandidaat zijn voor een hartinfarct, omdat ze zich doodwerken. En als je dan vraagt: 'Waar doe je het voor?' dan zegt men: 'Voor mijn kinderen.' Ik begrijp wel dat het moeilijk is, maar het leven is meer dan het voedsel en nog meer dan de toekomst van uw kinderen. Neem er de tijd maar eens van, want u moet een keer sterven en voor God verschijnen en voor God geopenbaard worden. Hoeveel teleurgestelde mensen lopen er niet rond? Hoeveel wrevelige mensen zijn er niet? Hoeveel afgunstige mensen? Wij zijn van onze afkomst gruwelijk ondankbaar. De Bijbel heeft er geen goed woord voor. En wanneer we dan de hoogheid des Heeren niet voor ons hebben, wat is het dan een voorrecht om uit die verschrikkelijke doodstaat getrokken te worden. Waar de Heere ook nog mee bezig is, om uit de doodstaat levend te maken, zodat we letten op de goedertierenheden des Heeren, waardoor we niet alleen niet vernield zijn, maar die ons ook tot bekering leiden. 'Weet u niet', zegt de apostel, 'dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt?' (Rom. 2:4). O, wat is dat groot, als u dat hebt ontdekt! Als u erbij stilgezet bent. En als u in die weg bent meegegaan, met o zo veel vallen, met o zo veel opstaan! Opdat u zou leren zwijgen, wanneer God in uw leven komt met Zijn slaande hand. Als Aäron. Dat u zou leren u te onderwerpen aan Zijn hand. En te danken voor al Zijn weldaden. En dat u bovenal zou leren om in te stemmen met het zegelied van de apostel: 'Wie zal ons scheiden van de liefde Gods, die er is in Christus Jezus, onze Heere?' (Rom. 8:35).

Amen.

